

Nr. 20/20 din 02/06/2020
Deputatului în Parlamentul Republicii Moldova
D-lui Dumitru ALAIBA

MD-2004, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 105,
mun. Chișinău, Republica Moldova,

Stimate domnule Deputat,

În temeiul articolului 73 din Constituția Republicii Moldova, a art. 23 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative și a art. 19 din Legea nr. 39 din 07.04.1994 despre statutul deputatului în Parlament, venim către Dvs respectuos cu rugămintea de a înainta cu titlu de inițiativa legislativă, proiectul de Lege pentru modificarea **Codului Penal al Republicii Moldova** Nr. 985 din 18.04.2002 conform anexei prezentate.

Se anexează: 6 file

- 1 file - *proiectul de Lege pentru modificarea Codului Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002;*
- 5 file - *nota informativă la proiectul de lege pentru modificarea Codului Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002.*

Cu respect,

Andrei CEBOTARI
Centrul de Politici și Reforme

LEGE

privind modificarea Codului Penal al Republicii Moldova

Parlamentul adoptă prezenta lege organică:

Art. I – COD Nr. 985 din 18.04.2002 **Codul Penal al Republicii Moldova** Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 330², alineatul (1):

Sintagma „s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit” se va substitui cu sintagma „pe care acesta nu o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime”, având următoarea redacție:

Articolul 330². Îmbogățirea ilicită

(1) Deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și pe care acesta nu o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime

se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale sau cu închisoare de la 7 la 15 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul de lege privind modificarea Codului Penal al
Republicii Moldova

1. Scopul prezentului proiect. Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare completarea/modificarea **art. 330² Cod Penal - îmbogățirea ilicită**, cu scopul de a anticipa și contracara anumite manifestări cu caracter corupțional. Actualmente, acest articol se află într-un blocaj juridic și nu este aplicabil de facto. Până în prezent, nu avem nici o persoană condamnată pentru această infracțiune. În perioada anilor 2015 - 2019, au fost pornite dosare penale în privința a 22 de persoane, 3 cauze penale au fost expediate în judecată, însă nici pe unul din ele nu a fost pronunțată sentința, cel puțin de instanța de fond. Prezentul proiect de lege vine în ajutorul organelor de resort abilitate în combaterea corupției, în acumularea probatoriului pentru a dovedi vinovăția persoanelor acuzate de îmbogățire ilicită.

2. Argumentarea juridică. Noțiunea de îmbogățire ilicită a fost reglementată prin *Convenția Națiunilor Unite Împotriva Corupției (UNCAC)*, adoptată la New York, în data de 31 octombrie 2003, care reprezintă singurul instrument juridic anticorupție ce se impune obligatoriu la nivel universal¹. Aceasta a fost ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 158 din 06.07.2007 pentru ratificarea Convenției ONU împotriva corupției.

În art. 20 din *Convenția Națiunilor Unite Împotriva Corupției* este menționat că, sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta nu o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime.

¹ 1 - <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

Din articolul sus-menționat, concluzionăm că în cazul îmbogățirii ilicite, revine în sarcina funcționarului public să justifice rezonabil cheltuielile în raport cu veniturile sale legitime, în cazul unui decalaj substanțial.

O asemenea abordare nu contravine prevederilor art. 21 Prezumția nevinovăției și art. 46 alin.(3) Prezumția caracterului licit al averii. În cazul dat se va aplica - principiul inversării sarcinii probei. În acest sens, inculpatul sau proprietarul bunurilor va fi obligat să dovedească în instanță cum a obținut aceste bunuri. Iar dacă acesta se va afla în imposibilitatea de a dovedi proveniența legală a acestora, bunurile ar urma să fie supuse confiscării extinse în favoarea statului, iar persoana să fie trasă la răspundere pentru îmbogățirea ilicită.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că aceste proceduri sunt compatibile cu articolul 6 al convenției, cu condiția ca orice recuperare de bunuri să fie rezonabilă, proporțională și să existe posibilitatea atacării acesteia în instanță.²

Aplicarea prevederilor sus enunțate se regăsește și în legislația națională a României, care se aseamănă cu cea a Republicii Moldova. La elaborarea cadrului legal în România s-a efectuat o analiză a trei aspecte prin prisma cărora trebuie analizată infracțiunea de îmbogățire ilicită:

1) prezumția constituțională privind legalitatea dobândirii averii, care include o analiză și o discuție asupra practicii judiciare;

2) prezumția de nevinovăție, acordându-se o atenție deosebită inversării sarcinii probei, analizând atât sistemele de drept penal din Statele Unite ale Americii și Regatul Unit al Marii Britanii, cât și jurisprudența relevantă a Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO);

3) dreptul la tăcere, cu un accent deosebit pe dreptul de a nu face declarații și dreptul de a nu pune probe la dispoziția organelor de anchetă.³

² Welch c. Regatul Unit nr. 17440/90 (9 februarie 1995), Philips c. Regatul Unit nr. 41087/98, (5 iulie 2001)

³ Welch c. Regatul Unit nr. 17440/90 (9 februarie 1995), Philips c. Regatul Unit nr. 41087/98, (5 iulie 2001)

O analiză a îmbogățirii ilicite în raport cu prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, demonstrează că nici prezumția de „dobândire licită a averii,” prevăzută de Constituția Republicii Moldova, nici garanțiile de protecție a drepturilor omului asigurate de prezumția de nevinovăție și dreptul la tăcere nu sunt absolute. Dimpotrivă, în anumite circumstanțe determinate, au fost permise limitări ale acestor drepturi.

În general, acuzarea trebuie să dovedească mai presus de orice îndoială rezonabilă vinovăția persoanei învinuite. CtEDO a susținut în această privință că „sarcina probei revine acuzării și că orice dubiu va fi în favoarea acuzatului. De asemenea, urmează ca acuzarea [...] să aducă suficiente probe pentru a-l condamna pe acesta.”⁴

Cu toate acestea, o astfel de formulare abstractă este departe de a fi absolută. Din jurisprudența CEDO se pot identifica cel puțin trei situații în care sarcina probei nu revine în totalitate acuzării:

- (a) în cazul infracțiunilor săvârșite din culpă;
- (b) în cazul emiterii unei dispoziții de confiscare;
- (c) în cazul infracțiunilor pentru care sarcina probei este în mod expres inversată.

Cum s-a menționat mai sus, odată ce acuzarea dovedește că bunurile sunt de proveniență ilicită, pe baza unui echilibru al probabilităților, sarcina probei este transferată în seama inculpatului sau a proprietarului bunurilor. CtEDO a constatat că aceste proceduri sunt compatibile cu articolul 6 al Convenției, cu condiția ca orice recuperare de bunuri să fie rezonabilă, proporțională și să existe posibilitatea atacării acesteia în instanță.

În ceea ce privește infracțiunile pentru care sarcina probei este parțial inversată, ca și cazul îmbogățirii ilicite, CtEDO a reamintit că „prezumțiile de fapt sau de drept operează în orice sistem de drept. Evident, în principiu, Convenția nu interzice inserarea unor asemenea prezumții în dreptul intern. Totuși, în materie penală, obligă statele contractante să impună un anumit prag în această privință [...] Cere statelor să le folosească

⁴ Barberà, Messegué și Jabardo c. Spania, A146 alineat 77 (1989)

în limite rezonabile care să țină seama de importanța mizei pentru (învinuit), precum și de garantarea dreptului la apărare.⁵

3. Experiența internațională. Spre exemplu, Camera Lorzilor din Marea Britanie, după cazul Salabiaku, a adoptat poziția conform căreia încălcările prezumției de nevinovăție pot fi supuse unui test de proporționalitate. În cazul R. c. Lambert⁶, s-a afirmat următoarele: *“într-o democrație constituțională, încălcările prezumției de nevinovăție ar putea fi justificate. Abordarea care urma a fi adoptată a fost formulată de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în cazul Salabiaku c. Franța (1988) [...] Prin urmare, o ingerință legislativă în cazul prezumției de nevinovăție necesită o justificare și nu trebuie să depășească ceea ce e necesar. Trebuie respectat principiul proporționalității”*.

Curtea Supremă a Canadei a adoptat o poziție similară. În cazul r. c. Chaulk, Curtea a efectuat un test dublu condiționat:

1. Obiectivul prevederii încălcate trebuie să fie suficient de important pentru a merita încălcarea dreptului la libertate protejat prin Constituție; acesta trebuie să aibă legătură cu preocupările stringente și de fond ale unei societăți libere și democratice, înainte ca acesta să fie caracterizat drept suficient de important.

2. Presupunând că s-a stabilit un obiectiv de urmărit, suficient de important, mijloacele alese pentru îndeplinirea acestuia trebuie să treacă testul proporționalității. Cu alte cuvinte, acestea trebuie:

- a) să aibă „legătura logică” cu obiectivul de urmărit și să nu fie arbitrar, inechitabil sau bazate pe considerente iraționale;
- b) să afecteze dreptul în cauză „cât mai puțin cu putință”;
- c) să fie de așa natură încât efectele limitării drepturilor și libertăților să fie proporționale cu obiectivul de urmărit”.⁷

⁵ Salabiaku c. Franța A 141-A alineat 28 (1988)

⁶ R. c. Lambert (2001) All ER 577-672, alineat 34:

<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200102/ldjudgmt/jdo10705/regina-1.htm>

⁷ Curtea Supremă a Canadei, 62 CCC, 193, 216’217, citat în Wilsher, Dan, “Inexplicable Wealth and illicit ent of public officials: A model draft that respects human rights in corruption cases” (Averea nejustificată și îmbogățirea ilicită a persoanelor cu funcții publice. Proiect de model care respectă drepturile omului în cazurile de corupție), Journal of Crime, Law and Social Change, Springer Netherlands, Vol 45, nr. 1, februarie 2006

O abordare similară a fost adoptată de către Curtea Supremă din Africa de Sud, în cazul S. c. Coetzee, unde avantajul preconizat de care dispunea acuzarea a fost supus unui test de proporționalitate în raport cu prezumția de nevinovăție.⁸

4. Argumentarea economico-financiară. Proiectul dat nu presupune careva cheltuieli suplimentare sau pierderi la bugetul public național și nu se anticipează dificultăți în implementarea acestuia, întrucât nu prevede crearea unor unități sau structuri noi în cadrul subdiviziunilor entităților publice. În același timp, modificările respective vor contribui substanțial la creșterea bugetului de stat, prin aplicarea confiscării extinse, în favoarea bugetului de stat, a bunurilor obținute pe cale infracțională.

5. Impactul proiectului de lege. Odată adoptat, proiectul de lege va constitui un pas în creșterea încrederii societății în instituțiile statului și în oferirea unor pârghii reale organelor de resort, abilitate în combaterea infracțiunilor de corupție, pentru a combate fenomenul de îmbogățire ilicită.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului. Proiectul de lege urmează a fi supus avizării și consultării publice în conformitate cu prevederile cadrului legal în vigoare.

7. Constatările expertizelor. Proiectul de lege urmează a fi supus expertizei judiciare și anticorupție în conformitate cu prevederile Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative.

Andrei CEBOTARI
Centrul de Politici și Reforme

⁸ Curtea Supremă a Africii de Sud, cazul “S. c. Coetzee și alții”, (CCT 50795) 1997